

UNITÁRIUS ÉRTESÍTŐ

Az Unitárius Egyház — Budapesti Unitárius Egyházközség — Unitárius Misszióház hivatalos havi tudósítója.

Felelős szerkesztő: Dr. Iván László

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Koháry-u. 4. Telefon: Aut. 17-4-24. Előfizetési ára egész évre 4.—, amely beküldhető a budapesti unitárius egyházközség 30.400 sz. postacsekkszámlájára.^z

A vallási türelem Erdélyben.

A Protestáns Szemle f. évi április-juniusi füzeteiben több, figyelemre méltó tanulmány jelent meg a „vallási türelem Erdély- és Magyarországon” címmel. Céljuk az, hogy bebizonyítsák annak a történetiszemléletnek anakronisztikus és hibás voltát, amely az erdélyi vallási türelmeség értékét le akarja szállítani. Mint egyik tanulmány írója, Asztalos Miklós, mondja: „Ez az elvi vita a magyar protestantizmus számára existenciálisan fontos, mert olyan történeti értékeit veszélyezteti ez a kifogásolt történetiszemlélet, amely értékek a harcos katolicizmussal szemben erdélyi és magyar földön immár negyedik évszázada erkölcsi pluszt biztosítanak a protestantizmusnak.”

Bár a kérdésben, ref. és kath. testvéreinket megelőzve, Szekfű Gyula művének megjelenése után azonnal, már ezelőtt öt évvel, Dávid Ferenc jubiláris ünnepségünkkel kapcsolatban véleményünket nyilvánítottuk^(*), e tanulmányban kifejtettekhez volna még most is egy-két hozzátenni valónk. Ugyanis azt látjuk a Prot. Szemleiben megjelent cikkekből, hogy még mindig van hibás felfogás e kérdésben. Arról nem is beszélve, hogy a református írók sajnosan mellőzik Dávid Ferenc nézeteit, Erdély országgyűlési végzéseit is tévesen magyarázzák egy-két esetben.

Szerintem legfeltűnőbb a tévedése Szekfűnek s az őt követő Török Pálnak az 1564-i erdélyi országgyűlés vallásügyi végzésének magyarázatáról. A törvény magyar fordításban így szól: „Mivel a kolozsvári (t. i. a magyar reform.) és a szebeni (szász evang.) eklézsiák superintendensei és papjai közt a vallás és kölcsönösen az urvacsora kiszolgáltatása ügyébeo eddigelé kü-

lönböző viták, vetélkedések, küzdelmek és hitfelfogások voltak: az egyenetlenség megszüntetése, mindkét rész lelkiismerete megnyugtató s a lakosok békéje végett azt végezték, hogy jövőben szabad legyen mindkét félnek akár a kolozsvári, akár a szebeni vallást és hitfelfogást követni. Ugy azonban, hogyha valamely királyi vagy mezőváros és falu papja a kolozsvári eklézsia vallását és hitfelfogását prédikálni s a népet erőszakkal arra kényszeríteni akarná, azt ne tesse, de bárminő vallást akar követni valamely királyi vagy mezőváros és falu, olyan vallásu prédikátort tarthasson, a más vallásut pedig elmozdithassa. Ez tartassék meg a szebeni eklézsia kebelében is. Aki pedig a szebeni vagy kolozsvári eklézsia hitfelfogásához akar csatlakozni vagy urvacsorát aszerint venni, a szebeni eklézsia superintendensi kerületében levő faluból mehessen át a kolozsvári hitvalláshoz tartozó faluba a paphoz urvacsora vétel végett, ellent nem állván senki akadályozása, neheztelése, gunyja vagy nevetése sem.“^(*)

Szekfű szerint^(**) e törvény azt jelenti, hogy a község határozza meg, hogy milyen vallást követ, de a kisebbség csak úgy követheti vallását, ha *kivándorol*. Török Pál pedig idézven e törvényt, *kihagyja* a törvény néhány szavát: *ad parochum communicandi gratia*. Ezek nélkül, ha e szavakat kihagyjuk, lehet kivándorlást érteni, de miután e szavak a törvényben bent vannak, másképp a törvény nem értelmezhető, mint úgy, hogy a vallási kisebbség tagjai *átmehetnek urvacsora vétel végett a szomszéd falu papjához*. Nincs szó kivándorlásról, hanem istentiszteletre járásról. Nagy jelentőségű e törvény, mert nemcsak a községnek adja meg a vallás szabad megválasztásának jogát, hanem a kisebbségnek s így

(*) Botár I. A vallásszabadság és Dávid Ferenc, Budapest, 1929. tanulmányban.

^(*) Erdélyi Orsz. gyűlési Emlékek II. kötet 231. lap.
^(**) Magyar Történet IV. kötet 270. lap.

az egyénnek is. Hogy ezt a jogot később is gyakorolták a kisebbségek Erdélyben, azt épen a katolikusok példájával fogom bebizonyítani, illetve egy katolikus történetiróval, Bíró Vencel piarista történetiró írja*), hogy a kolozsvári katolikusok (miután a város többsége unitárius volt) Monostorra, a székelyudvarhelyiek Bethlenfalvára, a nagyváradiak (ahol a reformátusok voltak többségben) Adorjánba jártak istentiszteletre. Tehát nem kellett kivándorolniuk (mint Szekfü állítja), lakóhelyükön maradhattak, istentiszteletre átjártak egy másik, közeli faluba.

Ezek tények, amelyek megfellebbezhetetlenek. A törvényeket pedig hagyjuk meg teljes szövegükben, ne csonkítsuk meg azokat, mert akkor értéktelenné válnak.

A *templom kérdésben* is mindig csak az 1564. januári határozatot emlegetik, amely egy templomra, a karánsebesire nézve elrendeli, hogy a templomban egyik nap a katolikusok, másik nap az evangélium vallói tartsanak istentiszteletet. Sokkal helyesebb volna az 1563. júniusi orsz. gyűl. végzéseit idézni, amely nem *egy templomra*, hanem az *egész székelyföldre* vonatkozik. Ennek értelmében azokban a székely községekben, ahol két pap és csak egy templom van, mikor az egyik fél megkezdte istentiszteletét, a másik várja meg, ne akadályozza, míg el nem végzi; aztán kezdje meg a másik az istentiszteletet.**) Ez a törvény természetesen csak a katolikusokra s lutheránusokra értendő, mert 1563-ban csak e kettő volt bevett vallás felekezet; de később közös templomhasználatot találunk a reformátusok és unitáriusok között is.

A városokban pedig, ahol több templom volt, még könnyebben megkezdődhetett a két felekezetre való berendezkedés. Például Marosvásárhelyen, ahol a krónikás Borsos Sebestyén szerint a fél város unitárius lett, a másik fele református.

Szerintem ezek a vallásügyi törvények épen azért fontosak, mert az életben felmerült problémákat szabályozzák. Még pedig, amint látjuk a *türelem* jegyében. Ezért becses emlékei a XVI. századi Erdély vallási szabadelvűségének.

Miért nem ismerik el ezt egyes történetiróink?

Holott a *német történetírás* kevésbé szabadelvű törvényről elismeri, hogy az a tolerancia kezdete volt. Az augsburgi vallásbéke (1555) ugyanis kimondotta, hogy a **városokban** mind-

két felekezet (kath. és luth.) békésen és nyugodtan maradjon, a polgárok egyik része a másikat vallásában nyugodtan meghagyja. E törvényről azt mondja *K. Brandi**), aki a német történetirók közül legujabban foglalkozott a reformáció korával: „A szabad és birodalmi városoknak ezzel egy eddig az egész nyugaton **hallatlan jó** ajándékozott; itt keresztül lehetett vinni, ami a reformáció viharaiban fejlődésre nem juthatott, békés versenyét a felekezeteknek, kicserélését kettős szellemi kulturának“.

Az erdélyi törvény nemcsak a városokban, hanem a falvakban is megadja az együttélés lehetőségét. És ez nem volna türelem? Ha a nyugati történetírás ezt annak nevezi, ragaszkodunk hozzá mi is, különösen azért is, mert a következő: 1568 és 1571-i törvények megerősítik az 1564-i törvényt. Megerősítik és bővebben értelmezik. Ujból a községre bizzák kizárólag, hogy milyen prédikátort akar tartani. „A prédikátorok az evangéliumot prédikálják, hirdessék, ki ki az ő értelme szerint és az község, ha venni akarja, jó, ha nem, senki kényszerítéssel ne kényszerítse az ő lelke azon meg nem nyugodván, de oly prédikátort tarthasson, az, kinek tanítása ő nékie tetszik. Mert a hit Istennek ajándéka, ez hallásból lészön, mely hallás Istennek igéje által legyen“. Az 1571-i pedig így szól: „Isten igéje mindenütt szabadon prédikáltassék, az *confessióért* senki meg ne bántassék, se *prédikátor* se *hallgatók*.“ Milyen magasztalásban részesülne ez a törvény, ha valamely nyugateurópai ország tudna ilyet felmutatni vagy csak hozzá hasonlót?

Nálunk meg azt mondja még Bíró Vencel**) is, aki egyébként megértőbben méltatja e törvényeket, mint Szekfü Gyula, hogy az 1571-i a vallásszabadságot kimondó határozat a *vallási felvilágosodás világra szóló dicsősége* azonban egyelőre *hiányos*, mert a kat. papság kiutasításával a katolikusokat Erdély nagy részén kihalásra kárhóztatta. Hát valóban, az 1566-i törvény „az pápai tudományhoz ragaszkodó egyházi személyeket Őfelsége birodalmából mindenünnen kiigazitotta.“ Ez a törvény mindenesetre csorbát ütött a türelmességen, de hát az öt évvel a 71-i határozat *előtt* történt s annak szépségét nem homályosíthatja el. Egyébként sem csupán a papokra támaszkodhatik az egyház. A világi katolikusokat soha senki sem üldözte: Báthory István, Kristóf, Forgách Ferenc Erdély *főemberei* voltak, tagjai

*) Erd. Múzeum 1929. évf. 262. lap.

**) E. O. E. II. 218. l.

*) Die deutsche Reformation c. műve (megjelent 1927-ben) 345. lapján.

**) Az erdélyi fejedelmi hatalom fejlődése 45. l.

A székelykereszturi zsinat betiltása.

Unitárius egyházunknak legfőbb törvényhozó testülete az *egyházi főtanács*. Ez minden év őszén ül össze Kolozsváron. Az egyházi főtanácsot minden negyedik évben valamely vidéki nagyobb egyházközségben szokták erdélyi testvéreink megtartani s ekkor történik mindig az új lelkészek felszentelése is. Szóval a főtanács külsőségei ilyenkor ünnepélyesebbek, sok érdeklődő gyűl egybe messze földről, régen látott ismerősök, barátok köszöntik egymást atyafiságos szeretettel. Ez a négy évenként összeülő ünnepélyes főtanács a *zsinat*. A világháború kitörése óta csak egy zsinatot tartott az egyház: 1928-ban Tordán, amikor *Boros György dr.-t* választották meg püspökké. A nehéz idők nem igen voltak alkalmasak zsinattartásra. Az idén szeptember 2-ára mégis csak összehívta a püspök a zsinatot Székelykereszturra. Ennek a nagyjelentőségű eseménynek az oka az volt, hogy az unitárius egyházi alkotmány sok tekintetben elavult s főképp a főtanácsi szervezet annyira konzervatív jellegű, hogy többé nem illik bele a mai időkbe. Az unitárius magyar nép vezetői belátták, hogy az unitárius egyház kormányzásának a népen kell alapulnia s a nemes, keresztény demokrácia felé akarták az első lépést megtenni, amikor *új alkotmányt akartak adni az egyháznak*. Valóban ez olyan történelmi pillanat lett volna egyházunk életében, amely megérdemli a legteljesebb figyelmet és a legnagyobb ünnepélyességet. A lelkek elő is készültek a nagy napokra s messze földről sereglettek az egyházi tanácsosok és a nép egyszerű fiai, hogy tanui legyenek a fontos eseménynek.

Mindez azonban másképp történt. A román közigazgatás minden alap nélkül beleszólt az unitáriusok ünnepébe s egy tolvonással szomorúságra változtatta a lelkesedést, az örömet. Szeptember 1-én a zsinat megnyitását megelőző napon tartották meg az összegyülekezett lelkészek az u. n. *lelkészkeri közgyűlést*. Azaz, hogy csak tartották volna, mert a gyűlés megnyitása után megjelent a teremben a csendőrség parancsnoka s közölte, hogy Udvarhely vármegye prefektusa (főispán) 61-1934. sz. rendeletével a szigurancára és a belügyminiszterre hivatkozva az unitáriusok minden gyűlését és ünnepélyét Székelykereszturon betiltja.

Dr. Boros György püspök az általános megdöbbenésben rögtön intézkedett, hogy az egyház

II. János királyi tanácsának. Hogy a katolikusok iránt kellő türelemmel voltak Erdélyben, legfőbb bizonyíték szerintem az a tény, hogy a *tulnyomólag protestáns Erdély* II. János (vagy ahogy nevezni szokták: János Zsigmond) halála után a *katolikus Báthoryt* választotta fejedelemmé az unitárius Békessel szemben. Nem a vallási szempont, hanem a politikai, a nemzeti volt az irányadó a választáskor. Ezt a tényt csak akkor értékelhetjük kellőképpen, ha tudjuk, hogy más országokban ez időben mennyire dominált a vallási szempont a trónbetöltéskor. Gondoljunk pl. franciaországra, ahol a Valois család kihaltával a jogos igénnyel rendelkező Bourbon Henrik hugenotta létére mily hosszú küzdelmet, véres háborukat vivott s végül is csak úgy nyerhette el a trónt, hogy áttért a francia nép többségének, a katolikusoknak a vallására. Ezzel szemben az *erdélyi türelmességnek* kétségtelen jele, hogy itt a *protestáns többség* megválasztott egy katolikus fejedelmet. Ezt a főbenjáró jelenséget nem méltányolják történetíróink. Pedig jelentősebb dolog a tolerancia terén Báthory fejedelemmé választása, mint a mennyit levon értékéből néhány papnak az országból való kiutasítása. *Ez a választás tette lehetővé, hogy az új fejedelem segíthessen hitsorsosain s a már meglevő türelmet erősíthesse irányukban, különösen papok (jezsuiták) behozatala által.*

Hogy ilyen közszellem alakult ki Erdélyben két évtized alatt, hogy a politikai szempont volt a döntő a fejedelemválasztáskor s nem a vallási (mint máshol,) az tagadhatatlan következménye János Zsigmond céltudatos egyházpoltikájának s halhatatlan érdeme neki s munkatársainak, első sorban pedig Dávid Ferencnek.

Botár Imre.

Bibliai naptár.

Ránk köszöntött az ősz. Sárgulnak a falevelek s lassan-lassan hullani is kezdenek. Minden elmulik, csak egy marad örökre változatlan: Isten s az ő szava az emberi lélekben. Az őszi napsugár halkuló éneke mellett zendüljön meg szívünkben a diadalmos életnek, a változatlan örök igének folyton erősödő dallama is.

Szept. 16—19. Ézsaiás 40 rész 1—11.

Szept. 20—22. Ézsaiás 55. rész.

Szept. 23—26. 130 zsoltár.

Szept. 27—29. 46 zsoltár.

Szept. 30—okt. 3. 57 zsoltár.

Okt. 4—6. Jób 28 rész.

Okt. 7—10. Jób 42 rész 1—6 vers.

Okt. 11—13. János ev. 6 v. 63—69 v.

Okt. 14—17. János ev. 17 v. 1—11 v.

világi vezetői utazzanak Kolozsvárra, ahol a román király és kormánya éppen tartózkodott, hogy a belügyminisztertől a rendelet megsemmisítését eszközöljék ki. A világi vezetők hiába tették meg a nagy utat: nem sikerült nekik sem a kormány képviselőivel sem a sziguranca vezérfelügyelőjével érintkezésbe lépniük. Vasárnap estig vártak Székelykeresztúron a zsinat tagjai a gyűlésengedélyre, ekkor azonban már nyilvánvalóvá lett, hogy a Kolozsvárra küldött bizottság fáradozása hiábavaló: a zsinatot el kell halasztani.

A szomorú eseményről az erdélyi unitárius egyház elnöksége a következő hivatalos nyilatkozatot adta ki:

— Az unitárius egyház zsinati főtanácsát szeptember 1—5-ig terjedő napokra szabályszerűen hívták össze. Minthogy a belügyminisztériumnak 7664—1922. sz. rendelete a törvényesen elismert egyházak részére általános engedélyt ad alkotmányos gyűléseik megtartására, 12 év óta az volt a gyakorlat, hogy a főtanács gyűlése megtartására az egyház vezetősége speciális engedélyt sohasem kért, hanem a fent említett generális engedélyre való hivatkozással a főtanács gyűlése helyét és idejét tudomásulvétel végett előzetesen bejelentette a helyi hatóságoknak. Ugyanez az eljárás követtett az idén is. A helyi hatóságok láthatólag a bejelentést és ezzel kapcsolatosan a gyűlés összehívását rendben levőnek tekintették. Erre vall az a körülmény is, hogy augusztus 31-én a székelykeresztúri főszolgabíró és az udvarhelymegyei csendőrszázad parancsnoka *Katona Ferenc* keresztúri köri esperestől és *dr. Abrudbányay Ede* köri felügyelő gondnok és udvarhelymegyei képviselőtől egy nyilatkozatot kértek, amelyben nevezettek becsületszavukkal garantálják, hogy a zsinati főtanács tárgysorozatában revíziólista, vagy más államellenes irányú kérdések nem fognak tárgyalatni. Ezen nyilatkozat kiállítása után a csendőrszázados kijelentette, hogy az állam érdekeinek sértése nélkül teljes szabadsággal megtarthatjuk a gyűléseinket. — 31-én délután fél 6 óras vonattal érkezett meg Székelykeresztúrra *dr. Boros György* püspök ur, akit impozáns tömeg és a helyi fuvós zenekar fogadott. A fogadtatásnál az első üdvözlő szónoklatot a vármegyei prefektus képviselőjében egy közigazgatási tisztviselő mondotta. Ezt követték a szokásos egyházi üdvözlések. A menet élén lovas bandérium haladt s amidőn a püspök ur felvirágozott hintója az első diadalkapuhoz érkezett, Székelykeresztúr regáti származású primárja mondott üdvözlő beszédet a helyi hatóság nevében. Az impozáns szép és meleg fogadtatás annál kedve-

zőbb hatást gyakorolt a kedélyekre, mert nyilvánvaló volt, hogy az unitárius egyház ünnepében az állami hatóságok is jóakaratu érdeklődéssel vesznek részt. Annál meglepőbb és lesújtóbb hatást gyakorolt az egész Erdélyből gyülekező egyházi vezetőkre az a szeptember 1-én délután 4 órakor elterjedt hír, hogy a zsinatot magát és a vele kapcsolatos egyháztársadalmi és egyéb ünnepeket a hatóság betiltotta. A tömeg ezt a hirt hihetetlennek és elképzelhetetlennek tartotta mindaddig, amíg a járási főszolgabíró és a csendőrszázados a magukhoz kéretett egyházköri vezetők és *dr. Abrudbányay Ede* képviselő jelenlétében kihirdette az udvarhelymegyei prefektus 61—1934. sz. rendeletét s a sziguranca vezérigazgatóság írásbeli és a belügyminiszter szóbeli rendeletére hivatkozva minden gyűlésezést és ünneplést betiltott azzal, hogy ezek megtartására engedély nem kéretett. Szívfacsaró látvány volt nézni az áhítatosan, meleg szívvvel egybegyűlt hívőseregnek megdöbbenet lehangozottságát és néma szétoszlását, akiknek ez a meleg nagy ünnepe így megsemmisült. —

A szétkergetett unitárius zsinatnak egyetlen egy pontja valósult csak meg Székelykeresztúron. Szeptember 2-án, vasárnap délelőtt 10 órakor a zsufolásig megtöltött templomban az ünnepi istentisztelet keretében szentelte fel *dr. Boros György* püspök azt a huszonnyolc fiatal lelkészt, akik az utolsó papszentelés (1927. nov.) óta rendes állásokba kinevezettek. Közöttük volt *Pethő István* hitoktató lelkész testvérünk is.

A kereszthordozás jelei között kapták meg a püspöktől az ordinációt. Tudjuk, hogy a kereszt-hordozás lesz ifju testvéreink élete, hisz ez magyar sors, unitárius sors. De bizzunk benne, hogy most is lesz üdve a keresztnek és a szomorú emlékezetes nap úgy fog élni lelkükben, mint amely azért adatott, hogy erő, kitartás, bizalom és mély-séges hit fakadjon belőle.

(il)

IFJUSÁG.

Konferencia Nógrádverőcén

Junius 24-től július 1-ig tartották az unitárius ifjusági szervezetek közös konferenciájukat Nógrádverőcén. A fiatalok a Duna melletti sátoztáborban, a leányok a ref. iskola termében voltak elhelyezve, míg a konferenciák előadások a szívességből átengedett református templomban tartották meg. Minden reggel áhitat vezette be a

napot, melyet teljesen (imádság, beszéd, orgona) az ifjak láttak el nagy buzgósággal. Az áhitat után *Petbó István* v. helyettesének elnökle mellett a következő előadók tartották meg előadásukat: *Petbó István*, *Szabó István*, *Migray József*, *dr. Iván László*, *dr. vitéz Nyiredy Géza* és *dr. Supka Géza*.

Délutáni szabadtéri előadók voltak: *Kalóczy Erzsébet*, *László Gyula*. A délutánokon rendszeres biblaköri megbeszélések folytak, amelyeket: *Ujváry László* számfőtanácsos és *Szántó Vilma* theologus vezettek.

Az egyes előadások sok vitára adtak alkalmat, míg volt olyan is, amelyet az ifjuság részéről kitörő lelkesedés fogadott. Mindvégig a legnagyobb érdeklődés mutatkozott a konferenciá munkája iránt.

Esténként tábortűz zárta be a napot, amelyeken az ifjuság szerepelt költeményekkel, énekkel, pompás kis székely jelenetekkel.

A tábor július 1-én délután zárult be azzal, hogy *Józan Miklós* püspök vikárius a ref. templomban a konferenciái résztvevők számára záró Istentiszteletet tartott. Résztvettek ezen a ref. község hivei is és bizony a gyülekezet meg is könnyezte az ige szépségét.

Itt említjük meg, hogy a tábor részvevői (akik mindegy hetvenen, nyolcvanan voltak) elhatározták, hogy minden erejükkel arra törekszenek, hogy a konferencia végleges elhelyezése céljából kb. 1—2 holdnyi területet szereznek. A terület megszerzésére saját maguk megadóztatásával alapot gyűjtenek s alap számára jövő minden adakozást hálás szívvvel megköszönnek. Az a céljuk a konferenciásoknak, hogy a biztos földalap birtokában megoldják az iskolás fiúk és leányok nyaraltatását is. Egyszóval a két hold föld a magyarországi unitáriusok testi-lelki üdülő telepe lenne. Egy amolyan nyugalmas hely, ahol az ég és a föld találkozna a csendnek perceiben. Segitse az Isten konferenciás ifjainkat nagy és nemes törekvésük megvalósításában!

Cserkészek nyári nagytáborozása

Cserkészeink az idén július 4-től jul. 27-ig Lillafüreden az állami erdőbirtokon táboroztak. Július 5-én reggel *Józan Miklós* püspöki vikárius tartott a csapat számára Istentiszteletet s utána indult el *Petbó István* parancsnok vezetésével a harminc főből álló tábori csapat, lelkes ének szó-

val a kitűzött cél felé. A tábor tisztjei: *Csucsí Péter* és *Sándor Zoltán* voltak.

A tábor helye egyike volt az ország legszebb pontjainak. Hatalmas tölgyerdő közepén egy csendes kis tisztás jéghideg forrással. Ez volt három hétig az unitárius cserkészfiúk boldog otthona. Innen indultak kirándulásokra a lillafüredi nagyszállóhoz, görömbölyi Tapolcára, a diósgyőri vasgyárba stb. stb. Sokat láttak, sokat tanultak a fiúk s ami a fő, még jobban megszerethették ezt a szegény csonka kis magyar hazát. Egy szép nyári napon *Józan Miklós* püspöki vikárius volt a tábor vendége a csapatnak nagy lelki öröme. A Szervező Bizottság nevében *Barabás Áron* a lelkeszi korból *Ferencz József* látogatta meg a fiukat. Szép emlékekkel tért haza a csapat július 28-án és másnap a vasárnapi Istentiszteleten mondott hálát az Égi Atyának a jól végzett munkáért. A szeptember 16-án kezdődő új cserkész munkát is áldja meg a jó Isten!

Leyden International Bureau ifjusági konferenciája.

(Koppenhága, 1934. augusztus 12-14.)

Az unitárius és szabadelvű keresztény ifjuság központi szerve a Leyden International Bureau által megrendezett tanácskozásokat egy kéthetes theologiai továbbképző tanfolyam és egy dániai tengerparti diáktábor vezette be. Ezeknek eredménye és munkája hozzájárult ahhoz, hogy egyes résztvevők megtalálják azt a baráti légkört és hangulatot, mely a közös kérdések megoldásához és a feladatok vállalásához elvezet.

A konferencia aug. 12-14. napján zajlott le. 12-én este nyitja meg közös szeretetvendégség után a konferenciát az iroda vezetője dr. *Bleeker* lelkész üdvözölve a megjelent kb. 60 fiatalt, akik hét ország kilenc ifjusági csoportját képviselték. A megnyitó után az egyes csoportok vezetői rövid előadásban angol nyelven ismertették az általuk képviselt mozgalmakat. Az erdélyi unitárius fiatalság nevében *Lőrinczy Géza* egyetemes szervezeti elnök és a magyarországi unitárius fiatalság nevében pedig *Ferencz József* tartott beszámolót.

A konferencia tárgya: „A fiatalság helyzete és feladata” címen volt megszövegezve, mely tárgykörrel, Balázs Ferenc mészki lelkész, Miss Ramona Sawyer cand. theol. és Mr. Southwort amerikai delegátusok tartottak előadást. A céltudatos, életkereső fiatalságban látják a jövő építőit, a tulzott transcendens és immanens világnézetek között a szeretetben egyesülő és Jézus útján Isten felé siető fiatal az igazi eszményi élet hordozója. A szeretettel teljes fiatalság megtalálja az élet szociális feladatait és megérzi az univerzum egységes voltát s a nagy mindenségben megtalálja sa-

ját feladatát is. A hozzászólások értékes gondolatokkal egészítették ki a vitát. Dr. Bleeker a nemzetközi iroda elnöke a „Leydeni Nemzetközi iroda multja, jelene és jövője” címen tartott előadást, melyben ismertette a mozgalom előttünk is ismeretes multját, jelen helyzetét és reámutatott a jövő feladataira, melyet a mozgalom reorganizálásában és szélesebb nemzetközi alapokra fektetésében jelölt meg. A hozzászólások után, kiküldött reorganizációs bizottság a szervezet címét a jövőre a következőképpen állapítja meg: Leyden International Bureau, an International Association of free Christian Youth Groups. Intézőszerve egy tanács, amely a következőképpen alakult meg: elnök: Rev. Stuart-Carter (Anglia), titkár: stud. theol. Héring (Hollandia), pénztáros: dr. Bleeker (Hollandia). Tanácsstagok: Mr. Southworth (Amerika), Miss Kirkegaard (Dánia), dr. Novák (Csehország), Lőrinczy Dénes (Erdély). A tanácsstagok a gyűléseken helyetteseik útján is képviselhetik magukat és az erdélyi ifjúság helyettese és megbízottja a magyarországi ifjúság soraiból is kikerülhet. Minden ország ifjúsági mozgalma levelező titkárokkal segíti elő az egységes munkát és a megjelenő negyedévi értesítő anyaga összeállítását. Magyar részről erre Ferencz József és dr. Iván László kérték fel. A konferenciák alkalmával a nagygyűléseken minden ország fiatalsága egy szervezeti joggal bírva, intézi végső fokon a nemzetközi szervezet ügyeit. Magyarország tagdíja egy évre 5. hollan i forint kb. 15—20 P.

Keveset végeztünk, de barátokat és ismerősöket szereztünk, akik unitarizmusunknak és magyarságunknak mindig megértő és jóakaratu támogatói lesznek. A jövő s különösen az új elnök agilitása fogja a munka szélesebb eredményeit a lefektetett ösvényeken megmutatni.

Ferencz József.

KÖNYVEK.

Szertartások és vallási szokások az unitárius egyházban.

Irta: dr. Boros György 120 lap
Kolozsvár 1932.

Két év előtti jelzéssel, de voltaképpen ebben az évben a nyár elején jelent meg dr. Boros György püspök könyve, amely az unitárius egyházban gyakorolt szertartások fejlődésének történetét tartalmazza. Ezt a fontos történeti munkát tulajdonképpen a gyakorlati szükség hozta létre. Nagyon sok szó esik a mai nap az Istentiszteletünk reformjáról s éppen itt Budapesten látunk egy ma már évekre kiterjedő kísérletet e reformok irányában.

A könyv érdekes bepillantást nyújt a régi unitárius Istentiszteletbe, amely sokkal gazdagabb

volt a formákban, amennyiben egész a XVIII. századig a hívek serege tevékenyen is részt vett az u. n. felelgető éneklésben (antifoniákban) és lelkiesszel együtt imádkozott hangos szóval. Mennyivel szegényesebb a mai forma, amely a felvilágosodás korának mindent ellaposító, minden mélyebb lelki megmozdulást nélkülöző terméke. Ha e könyvet elolvassuk, felsóhajtunk: csak jöjjön az a reform, jöjjön ismét a közösségből, a gyülekezetből felszakadó buzgóságnak kifejezése a jövő unitárius Istentiszteletében.

A könyv kapható az unitárius Iratterjesztőnél.

Kis Biblia.

Irta: Pap Bácsi 96 lap.

Budapest, 1934., II. kiadás.

Ezelőtt tíz évvel jelent meg a kis munka első kiadásában azzal a rendeltetéssel, hogy elemi iskolai tanulóink számára az ó és újtestamentumi történetek tanításánál vezérfonal legyen. Azokban a nehéz időkben József Miklós püsp. vikárius áldozatkészsége tette lehetővé, hogy tanulóink nem maradtak könyv nélkül s bizony most is csak az ő áldozatos segítsége jelentette meg a második kiadást.

A nehezebb részek átdolgoztattak, a nyomás, a papir elsőrendű, s külsőleg is teljesen megfelelő a könyv kiállítása. Az ó és új testamentumi történeteken kívül tartalmazza a leghasználtabb énekeinket, zsoltárainkat.

Mit olvassunk?

Unitárius embernek elsőrendű kötelessége ismerni vallása irodalmát és elsősorban azokat a lapokat, amelyek az egyházi élettel foglalkoznak. Röviden itt ismertetjük egyházunkban megjelenő folyóiratokat és ujságokat:

1) **Keresztény Magvető**, az unitárius tanulmányosság kéthavonként megjelenő folyóirata. Cikkei a bölcselet, egyháztörténelem, egyházjog, neveléstudomány stb. köréből vannak véve. Ma már 66. évfolyamában jár. Kiadja az Unitárius Irodalmi Társaság. Szerkesztője Vári Albert theol. dékán. Évi előfizetése 8.— Pengő.

2) **Unitárius Közlöny**, a Dávid Ferenc Egylet lapja. Megjelenik havonta egyszer. Megismerhető belőle erdélyi testvéreink egyháztársadalmi élete. Az egyházi élet bő krónikáján kívül érdekes kisebb cikkek, novellák, népies ismertetések foglalnak benne helyet. 44. évfolyamában jár. Kiadja a Dávid Ferenc Egylet. Szerkeszti Szent-Ivá-

nyi Sándor theol. tanár. Előfizetése egész évre 3 pengő.

3) **Unitárius Szószék**, a legjobb egyházi beszédek a legszebb imák, szertartási agendák gyűjteménye. Megjelenik negyedévenként. 27. évfolyamában jár. Kiadja az Egyetemes Unitárius Lelkészkör. Szerkeszti: *Sigmond József*. Előfizetése 3 P. 50 f.

4) **Unitárius Egyház**, a legnépesebb unitárius vidéknek, a székelykereszturi egyházkörnek havi lapja. Foglalkozik az összes egyházi kérdésekkel sajátos szempontból. Ez a szempont az erővel teli székely unitárius öntudat. 27 évfolyamában van. Kiadja a székelykereszturi lelkeskör. Szerkeszti *Ütő Lajos* kereszturi lelkész. Előfizetési ára 3 P. 50 f.

5) **Unitárius Evangelium**, a magyar unitárius megújulás bajnoka. Fő gondját a népre veti, a nép öntudatra ébresztése és evangelizálása által akar új életet, új szellemet teremteni egyházunkban. Második évfolyamát járja még csak, de sok szép reménnyel biztat. Szerkeszti *Dr. Kiss Elek* theol. tanár. A legolcsóbb egyházi lap. Előfizetése 1 P. 50 f.

6. **Kévekötés**, az erdélyi és a magyarországi unitárius ifjusági mozgalmaknak bátor hangú, harcoss havi folyóirata. Cikkei nagyrészt ifjusági írók tollából jelennek meg. Tartalmaz egyházi, vallásos és szépirodalmi közleményeket. Ma a legerőteljesebben küzd az unitárius megújulásért. Hangja a jövő gondjait és reményeit fejezi ki. Szeptemberben lép hetedik évfolyamába. Kiadja az ifjusági körök egyetemes szervezete. Szerkesztője *Fikker János* kövendi lelkész. Előfizetési ára 2 pengő.

7. Ezekén kívül vannak még helyi jellegű egyházközségi hirdők: Bukarestben (Unitárius Hirnök), Brassóban, Kövenden.

Felsorolt lapok mind megrendelhetők lapunk kiadóhivatalában (Bp. V., Koháry utca 4.

Magyar Ut

Ezen a címen jelenik meg a Soli Deo Gloria Szövetség lapja havonta kétszer. Harmadik évfolyamának első száma szept. 1-én jelent meg. Cikkírói *Makhai Sándor* püspök, *Pap Béla* szerkesztő, *Fónyad Dézső*, *Juhász László*, *Mester Miklós*, *Ormay Imre* stb. Cikkeivel, képeivel olyan hangot üt meg és olyan szintet mutat, amely egyedül képes szegény szerencsétlen nemzetün-

ket még megmenteni. Ha a „Magyar Ut“ programja megvalósul, akkor elmondhatjuk, hogy hála néked Istenünk! mert mégis csak rátekinthetünk egy veszni induló, bűneiben megátalkodott szomorú nemzetre! De addig még sok ifjú könnynek kell kihullnia, sok ifjú izomnak kell megfeszülnie és sajátmagunkon kell végrehajtani azt a lelki revíziót, amely nélkül csak hangos rakétapuffogás a mi üres szalmaláng ünnepi szavalásunk. A sarkantyú pengetésnek, a henye tétlenségnek, a címekben való dobzódásnak vége kell, hogy legyen, ha azt akarjuk, hogy jöjjön a magyar feltámadás. Ezt hirdeti a Magyar Ut s ezért szívünkre öleljük s azt kiáltjuk feléje: Előre testvér! a te utad a mi utunk! Járjunk együtt s építsük az evangéliumra alapozott szebb magyar jövőt! A lap előfizetési ára egy évre 6 pengő. Kiadóhivatal: IX., Üllői ut 25.

HÁT IGY?

A táltos gyülekezete.

Ezen a címen ir aug. 18-i számában a „Református Élet“ c. laptársunk arról a férfuról „aki mint főtáltos bukkant fel a nyilvánosság előtt“ abból az alkalomból, hogy „az ősmagyar pogányság hivei ismét szervezkedni kezdenek.“ Nekünk semmi közünk nem volna az egész hirdetéshez sem a főtáltos ilyen vagy amolyan megítéléséhez, ha laptársunk nem fűzné hozzá a következő sorokat: „Egy beteg korszak beteg világában hódíthat csak magyarkodó frázisok és nemzetieskedő jelszavakkal kevert, zavaros és primitív tételeivel ez a mozgalom. Pedig hódít. Még az ugynevezett intelligencia köreiből is. Kiterjedt missziói munkát indított meg a vidéken s Erdélyben, ahol a táltos beszámolója szerint, különösen az unitáriusok között fogadta megértés a mozgalom kiküldötteit.“

Ez utóbbi sorok közlése kár volt. Kár még ha a táltos beszámolója alapján történik is. Hiszen gyanúsítás van mögötte: az unitáriusokat a legkönnyebb Jézus Krisztustól Koppányhoz visszavezetni! Nem, kedves laptestvérünk! Az unitáriusok keresztények, az áldott Mester követői, akik a tőlük telhető buzgósággal imádkoznak a Mindenek Atyjához. A magyar történelem ítélhet így vagy amúgy Koppányról, de az unitárius vallás és annak hivei vele szemben csak ezt mondhatják: Nem! Soha!

Koppány tornya és az unitárius egyház.

Közelebbről többször olvashattuk a napilapokban, hogy az ősmagyar vallás visszaállítására törekvő egyének valami különlegességet ohajtva istentiszteletet kívánnak tartani táltságok és boncok szerepeltetésével. Nekünk erre nem is lenne semmiféle megjegyzésünk. Ennek a sokat szenvedett országnak sorsán egy-egy ilyen kilengés sem nem ront, sem nem javít. Azt azonban, hogy az unitárius egyháznak valami köze volna a fő és altáltságokhoz, tagadjuk. A kereszténység nagy családjában kértünk helyet magunknak s nem vagyunk hajlandók rokoni kapcsolatokat keresni Koppány tornya körül.

Ezt azért említjük meg, mert azt olvastuk, hogy valami táltsági tisztséget unitárius lelkész tölt be. Kötelességünk kijelenteni, hogy erre a szerepre unitárius lelkész nem vállalkozott. Ha volna olyan több felekezetet, hitet, meggyőződést, kenyérkeresetet megpróbált táltsa Koppány tornyának, az ma már semmi esetre sem lehet tagja egyházunknak.

Az unitárius kereszténység a Magyarok Istenét a maga templomában is megtalálja.

Spectator.

HIREK.

Az unitárius család.

Kiss Sándor m. kir. honvéd hadnagy és Zách Klára augusztus 22-én Budapesten unitárius házasságot kötöttek.

Dr. Szabó István presbíter és Graef Erzsébet tiszta unitárius házasságából augusztus 7-én Budapesten egy kis fiú született, aki a keresztségben a László nevet kapta.

Tamási Mihály és Tóth Mária unitárius házasságából augusztus 4-én Budapesten egy kis fiú született aki a keresztségben a Mihály nevet kapta.

Isten áldása legyen az unitárius családon!

A budapesti unitárius egyházközség kebli tanácsa június 15-én tartott ülésében örömmel vette tudomásul, hogy Pestszentlőrinc oly szépen fejlődik, hogy már templomszerzésre is gondol. A templomul szolgáló állami lahóházat már megkapták és kaptak még munkasegélyt is. *Égeni* János szorvány gondnok már a templom tervét is elkészítette. Pestszentlőrincen úgy látszik a hívek és a vezetők egymásra találtak s közös áldozatkészséggel viszik előre ennek a szépen fejlődő és gyarapodó szorváynak az ügyét. Isten segítse munkájukban!

Tanévnyitó Istentisztelet szeptember 16-án vasárnap d. e. 11 órakor lesz a Koháry-utcai templomban. *Prédikál Barabás István.*

Amerikai unitárius testvéreink látogatása. A nemzetközi unitárius nagygyűléssel kapcsolatban amerikai unitárius egyházunk és nőszövetségünk számos tagja jött át Európába élükön a mindnyájunk által jól ismert *dr. Cornish* elnökkel, de *dr. Dexter, dr. Latrop, dr. Snow, dr. Joy* és *Mrs. Rees* és *Mrs. St. John* is jelen voltak másokkal együtt, akik közül Budapestet is meglátogatta hivatalosan *dr. Ch. Joy* lelkész az amerikai unitárius társulat ügyvezető elnöke, aki elsőízben keresett fel bennünket. Meglátogatta az egyházközséget, ahol *Józan Miklós* vikárius fogadta és hosszú időt töltött az Unitárius Misszió Házban, megvizsgálta annak ügymenetét, s részletesen tájékoztatta magát az eddig végzett munka eredményeiről és a jövő terveiről. Igen nagy meglepéssel szólott a tapasztalatokról. Örvend annak, hogy az unitárius ige ma már szerteszét az egész országban megtalálta a szétszórt csoportokat s reményét fejezte ki, hogy a mult konzerválási munkájának befejezése után a jövőépítés az unitárius missziói munka másik nagy feladata is megoldást fog nyerni. *Dr. Snow*, a chicagói theologiai akadémia dékánja és *Mrs. Martha St. John* látogatása és részvétele két Istentiszteletünkön a régi barátság és szeretet felújításának szép ünnepei voltak. *Rev. Snow* imádkozott templomunkban *Mrs. St. John* pedig szeretettel szólott a gyerekekhez és szegényekhez, akiknek részére hosszú esztendő óta gyűjti szeretetadományait amerikai unitárius testvéreinknek. *Dr. Snow* az igazság *Mrs. St. John* a szeretet lelkét hozták magukkal, s hisszük, hogy e kettő Isten gondviselő oltalma alatt elvezérel egy szebb és boldogabb jövő felé.

Kebli Tanácsülés lesz szeptember havában budapesti egyházközségünkben. A hivatalos rész tartalmazza az erre vonatkozó meghívót.

Őszi hálaadó ünnepünk szeptember 23-án vasárnap lesz. Az Istentisztelet d. e. 11. ó. rádió közvetítéses; prédikál *Józan Miklós*. Urvacsorát oszt *Barabás István*. Az Urasztalára a kenyeret *Józan Miklósné*, a bort *Derzsy Zsuzsanna* adományozta. Ugyancsak e napon d. e. 10 órakor a Misszió Ház templomában prédikál *dr. Csiki Gábor* és Urvacsorát oszt *Ferencz József*.

A Nőszövetség első őszi összejövetele október 2-án csütörtökön d. u. 5 órakor lesz a misszióház gyülekezeti termében. A Nőszövetség elnöksége kéri az unitárius asszonyokat, hogy jelenjenek meg teljes számban az őszi munkarend megbeszélésére.

A gyermek Istentisztelet (vasárnapi iskolai) csoportok június 17-én rendeztek közös kirándulást a Zugligetbe. Kint a szabadban az istentiszteletet *Rajczy Mária* Misszióházi csoportvezető tartotta, kedves mesét mondott *Barabás Istvánné* lelkészné, a gyermekekkel való

játékokat rendezte *Péter Julia* óvónő a csepeli csoport vezetője. A legjobb hangulatban és szép időben folyt le ez a kedves nyári kirándulás boldog emlékeket hagyva a gyermekek lelkében. A szegénysorsu gyermekek a Nőszövetségnek voltak a vendégei.

A Brassai Sámuel Ifjúsági Egyesület július 22-én tartotta az 1934—35 iskolai évre szóló tisztújító közgyűlését. A közgyűlés tiszteletbeli elnökké választotta *Ferencz József* lelkészt, eddigi ifjúsági elnököt. A rendes tisztikar így alakult meg: elnök *dr. Szabó Elek*, ügyvezető elnök *dr. Karamán Ferenc*, alelnök *Nanovfszky Károly*, főtitkár *Hollóssy Fílep Klára*, titkár *Maksay László*, pénztáros *Bartók Géza*, jegyző *Farkas Ferenc*, háznagy *Tana Géza*. Számvizsgáló bizottság tagjai lettek: *Lőrincz Pál*, *Máthé Kálmán*, *Nagy Mózes*.

Az egyesület új tisztikarának célja az unitárius gondolat terjesztése és a nemzeti érzés ápolása a rendelkezésre álló keretek közt. Erre főleg a rendezendő előadások, ünnepélyek stb. által törekszik. Az új tisztikar akciót indít abból a célból, hogy az egyesület körén kívül álló unitárius ifjúságot oda beszeresse. Nagyon jól tudja az elnökség, hogy ez csak egy egyesületi megújulás alapján lehetséges, éppen ezért minden erejével azon van, hogy az egyházi és nemzeti megújulás gondolatába belekapcsolódva munkálja egy egészségesebb, vallásosabb és magyarabb nemzedék nevelését.

A Bölöni Farkas Sándor Iparosok és Kereskedők Köre a Misszió Házban f. évi jun. 24-én, tartotta meg második évi rendes közgyűlését. A tisztújításnál egyhangulag meg választották a következőket: Örökös diszelnök *Dr. Csiki Gábor* kormányfőtanácsos a Misszió Ház lelkésze, disztag *dr. Ujlaky Géza* ügyvéd, tb. főtitkár *Ferencz József*, tb. elnök *Berde Lajos*. Elnök: *Boncza Ferencz*, alelnökök *Nagy Áron* és *Pálffy Lajos*, főtitkár - jegyző: *Bakk János*, pénztáros: *Bardócz Tamás*, ellenőr: *Nagy András*, gazda: *Szabó Sándor*. Választmányi tagok: *Szabó József*, *Szakács János*, *Szokody János*, *Kovács Miklós*, *Kolb Antal*, *Borbély István*, *Birtalan János*, *Móritz Albert*, *Demetrovics Zsigmond*, *Betegh Gábor*, *Illyés Sándor*, *Németh Gyula*; pótagok: *Csiki Mihály*, *Czirmay György*, *Nagy Gyula*. Számvizsgáló bizottság: elnöke *Szabó Dénes*, tagjai: *Jáky Béla* és *Szöke Ferencz*.

Percelné Kozma Flóra Leányegylet az ősz folyamán ismét megtartja rendes összejöveteleit minden hónap első és harmadik vasárnapján délután fél 4 órakor. Legközelebbi első őszi találkozó szept. 16-án lesz a Koháry utcai tanácsteremben (I em.) Az elnökség kéri az édesanyákat, hogy küldjék el konfirmált lányukat a leányegyletbe.

Szülők figyelmébe! 345. sz. János Zsigmond cserkészcsapatunk szeptember havában ismét megkezdí szép munkáját, az unitárius gyermekeknek istenfélelemre és hazaszeretetre való nevelését. A csapatnak van (az öregrajon kívül) nagy fiú és apród raja. Az apródok közül most az ősszel több mint tíz gyermek a nagy fiú

csoportba kerül. A csapat parancsnoksága azzal a kéréssel fordul a kisebb (8—12 éves) gyermekek szülőihez, hogy irassák be fiaikat az apródrajba, hogy már korán megkezdődhessék a gyermekek cserkészszellemben való nevelése. Mert igazán jó cserkész azokból lesz, akik kora gyermekségüktől fogva ebben a testet-lelket felüditő szép nevelésben részesülnek. Jelentkezni lehet vasárnap délelőttönként a csapat Koháry-utcai otthonában.

Pethő István felszentelése. Közel hét esztendőig kellett Pethő István hitoktató lelkész testvérünknek az ünnepélyes, kézfeltétellel történő papi felszentelésre várakoznia. A hosszú időnek oka az volt, hogy hét esztendő előtt volt az utolsó papszentelés Kolozsvárt. 1927 novemberében még *Ferencz József* püspök végezte nagy betegen. Mivel Pethő István 1928. januárjában került végleges állásba (addig s. lelkész volt Szabédon) és mivel az unitárius egyház csak végleges állásban lévő kinevezett papjait szenteli fel, ezért egészen a mai napig huzódott lelkésztestvérünk felszentelése. Most, hogy szept. 2-án Székelykeresztúron részesült e szép és lelketemelő szertartásban, testvéri szeretettel köszöntjük és az örökkévaló Isten áldását és szeretetét kívánjuk további munkájára.

Ferencz József lelkész részt vett a Life and Work és World Alliance protestáns világmozgalmak tanácsülésén Fanő szigetén a magyar protestánsizmus képviselőjeként. Az érdekes gyűlésekről, melyek az egyház és az állam nagy problémájával foglalkoztak, a napilapok is beszámoltak. Egyik legközelebbi számunkban mi is hozunk egy ismertetést, mely ezt a kérdést fogja megtárgyalni.

A konferenciás levelezőlapokból még 800 db. fennmaradt. Ebből a levelezőlapból befolyó összeg a konferencia testület földszerzési akcióját, vagyis a „**Szent-ábrahámi pihenőt**” szolgálja. Mivel a cél az, hogy a levelezőlapot pénzzé tegyünk, ezért a konferenciások elhatározták, hogy 10 db.-ként csomagolva 10 fillérért adnak egy csomagot. Figyelmébe ajánljuk ezt olvasóinknak, mivel ugyanannyiba kerülnek a forgalomban levő bélyeg nélküli levelezőlapok is. Emellett egy jó ügyet támogat, aki ilyen konferenciás üres levelezőlapot vásárol. Kaphatók 10-es csomagolásban a lelkészi irodán.

Dr. Csiki Gábor lelkész szept. 16-án külföldi utjáról hazatérve Istentiszteletet tart a Misszióház templomában és d. u. 4. órakor a Máv telepi kápolnában.

Ferencz József külföldi útja előtt szept. 30-án d. e. 10 órakor szolgál az Unitárius Misszióház templomában.

Vitézavatás. Szöke Lajos postaaltsztafiát, aki a világháboruban, mint huszártizedes szolgált, a háboruban szerzett érdemeiért a kormányzó, mint a Vitézi Szék főkapitánya június 3-án országos ünnepség keretében vitézzé avatta. *Vitéz Szöke Lajos* afiának gratulálunk!

Kérelem. A budapesti unitárius egyházközség elnöksége és kebli tanácsa arra kéri hűveinket, hogy felesleges, egyházi énekeskönyveiket nevük beírásával bocsássák a Koháry-utcai templom használatára.

Pénzbeszedő, aki a hátralékos egyháziadók beszédését vállalná, az egyházközség lelkészi irodájában jelentkezhetik.

Vidék

Autó az igehirdetés szolgálatában. Lapunkban sokszor szóváltottuk egyházi berendezkedésünk nehézségét és késedelmességét. Annál nagyobb örömmel kell vennünk a hirt, hogy Hódmezővásárhely lelkésze *Biró Lajos* a közlekedési nehézségek leküzdésére nagy áldozatkészséggel — még adósságtól sem riadva vissza — egy használt autót vett, amellyel a vásárhelyi tanyavilágot és roppant nagy missziói területét járja. A vásárhelyi missziói terület határai: Szeged, Orosháza, Békéscsaba, Gyula, Békés. Ezt pedig csak a legnagyobb nehézségek közt lehetett pásztorolni. Most lehetővé válik, hogy egy vasárnapon 90 kilométeres körzetben *négy helyen* tarthat Istentiszteletet. Ehhez járul még a hétköznapokon a hitoktatás, amelyet az anyaegyházon kívül is kell végezni. Azt tudtuk, hogy a katolikus egyház már a repülőgépet beállította a missziói munkába, de hogy a mi egyházunk is eljutott az Isten dicsőségére (és nem emberi fitogtatásra) szánt autóig, ezt csakugyan a megújulás első jeleként kell elkönyvelnünk. Igaz, hogy egyelőre, csupán egy alighogy élni tudó, szegény papnak keservesen, de mégis boldogan félretett filléreiből.

Békéscsabai hiveinknek szeptember 2-án *Biró Lajos* vásárhelyi lelkész tartott istentiszteletet. Ez alkalommal a hivek szórványszervezetbe tömörültek s megválasztották első szórványgondnokukat *Benedek Arnold* ny. p. ü. tanácsos személyében. E naptól fogva Békéscsabán rendszeres szórványgondozás folyik; a szórvány Hódmezővásárhely lelkészi területéhez tartozik.

Őszi hálaadó Istentiszteletek a vásárhelyi lelkészség területén. Szeptember 23-án vasárnap d. e. 9 órakor Hódmezővásárhelyen a templomban Istentisztelet és Urvacsoraosztás.

Október 7-én d. e. 11 órakor Orosházán a Vörösmarty utcai iskolában: d. u. 4 órakor Békéscsabán és d. u. fél 6 órakor Gyulán hálaadó Istentisztelet és Urvacsoraosztás.

Október 14-én déli 12 órakor Szegeden a ref. templomban hálaadó Istentisztelet és Urvacsoraosztás.

Ezeken a helyeken a szolgálatot *Biró Lajos* vásárhelyi lelkész végzi.

Dr. Gelei József egyetemi tanárnak szegedi leányegyházunk gononokának leányát Klárát július 1-én feleségül vette Kiss Tihamér szegedi vallásoktató ref. lelkész. Gratulálunk!

Erdély

Dr. Boros György unitárius püspök egészsége helyreállt s ma már ismét jó erőben fenn jár. Székelykeresztúron végezte a papszentelést.

Amerikai lelkész körutja Erdélyben. A koppenhági unitárius kongresszus alkalmából több amerikai unitárius vezető ember érkezett Európába, közöttük dr. *Ch. Joy* az amerikai unitárius

társulat alelnöke. Előbb a külföld unitáriusait kereste fel, majd erdélyi testvéreinknél tett látogatást. Kolozsvár, Torda, Torockó, Nagy-Enyed, Szeben, Fogaras s végül Brassó városok unitárius egyházközségei fogadták vendégül a kiváló egyházi férfit. *Brassóban* prédikált is és kitartásra buzdította az ottani hiveket, nehogy templomépítésük betiltása miatt hitükben megfogyatkozzanak. Az Istentisztelet után *Kovács Lajos* brassói lelkész üdvözölte az egyházközség nevében. Dr. *Joy* még néhány háromszéki egyházat tekintett meg s azután Bukarestbe utazott Lapedatu román vallásügyi miniszterhez. Dr. *Ch. Joy* lelkészt az unitárius egyház Képesítő Tanácsa tiszteletbeli tagjának választotta meg az egyház érdekében kifejtett sok fáradozásáért.

Az első unitárius cserkész tábor Erdélyben. Mint már jelentettük a kolozsvári unitárius kollegium diákjaiból megalakult az első erdélyi unitárius cserkészcsapat. Vezetőjük *Lőrinczy Zoltán* tornatanár. Az idén nyáron június 26-tól július 12-ig megrendezték első nyári nagytáborukat Farnoson dr. *Szent-Iványi József* egyházi főgondnok birtokán. Egy óriási tölgyerdő kis tisztásán volt a táborhely a Kalotaszeg vadvirágos, illatos vidéke felett. Hét sátorban nyert elhelyezést a tábor, ami nagyon szép eredmény. A tábor kolozsvári vezetőembereink sorra látogatták meg s kolozsvári lelkészeink a kiránduló szülőknek s a cserkészeknek közös szabadtéri Istentiszteleteket tartottak.

A Dávid Ferenc Egylet félszázados jubileuma. Erdélyben a Székelykeresztúrra egybehívott, de betiltott zsinati ülésessel kapcsolatban tartotta volna meg a Dávid Ferenc Egylet ötvenesztendő fennállása alkalmából ünnepi díszgyűlését. A budapesti egylet, mely több, mint harminc esztendő múlta tekint vissza elküldötte képviselőjét dr. *Csiki Gábor* lelkész személyében s az egylet elnöke dr. *Br. Daniel Gábor* távirati uton is kifejezte jókívánságait. Reméljük, hogy legközelebb megértőbb és emberibb körülmények között gyűlhetnek össze ötvenesztendő számadásának megejtésére.

Halottaink.

özv. *Nagy Lőrincz* szül. Tóth Eszter életének 73. évében június 19. én Csepelen elhunyt. *Barabás Lajos* székelykeresztúri unitárius főgimnázium ny. tanára életének 84. évében június 25-én Székelykeresztúron elhunyt. 59 éven keresztül nevelte puritán, nemes lelkével a Székelyföld magyar ifjúságát Isten és hazaszeretetre. *id. Durugy Ferenc* ny. állampénzt. igazgató életének 75. évében július 13-án Budapesten elhunyt. *Lengyel Elemér* életének 9. évében július 8-án rövid szenvedés után lelkét visszaadta égi Atyjának, Teremtőjének. Az örökélet fényessége ragyogjon fel számukra!

Középiskolás Leányinternátus nyílik meg szeptemberben protestáns leányok számára a Soli Deo Gloria szövetség szervezésében. Az ellátás díja havonta 80. Pengő. Érdeklődni lehet IX., Üllői-ut 25. I. emelet 9. Telefon: 89-2-98. Ajánljuk vidéki testvéreink figyelmébe!

Kinek van meg? Egy osztrák postahivatalnok melegen érdeklődik a magyar unitarizmus iránt. A lengyel unitarizmust német könyvekből kitűnően ismeri. Szüksége volna Ferencz József püspök németnyelvű katejára: *Unitarischer Katechismus*. A szerkesztő kéri a lap olvasóit, hogy sziveskedjenek utána nézni a régi könyvek közt és ha megtalálnák, erről őt értesíteni.

HIVATALOS RÉSZ

A hitoktatás

rendjét az 1934-35. tanévre a következőképen állapította meg a keblitanács:

a) Budapesten

I. Attila-utca 1. állami reálgymnázium kedd délután 2—5. (Pethő István). I. Fehérvári-ut 10. polgári iskola hétfő délután 3—4. (Barabás István). II. Medve-utca 5. polgári iskola szerda délután 2—5. (Iván László dr.). III. Lajos-utca 1. polgári iskola kedd délután $\frac{1}{2}3$ — $\frac{1}{2}5$. (Iván László dr.). IV. Cukor-utcai elemi leányiskola szerda délután 3—6. (Barabás István). V. Szemere-utca 3. elemi iskola szombat délután 2—5. (Iván László dr.). V. Koháry-utca 4. egyházi tanácsterem kedd délután 5—7. (Csak középiskolák V—VIII. o. és felső ker. isk. tanulói számára Iván László dr.). V. Koháry-utca 4. lelkészi hivatal szombat délután 5—7. (Iván László dr.). VI. Gömb-utca 53. elemi fiúiskola péntek délután 2—5. (Iván László dr.). VII. Barcsay-utca 5. állami főgymnázium csütörtök délután $\frac{1}{2}3$ — $\frac{1}{2}5$. (Iván László dr.). VII. Aréna-ut 25. polgári iskola hétfő délután 2—5. (Iván László dr.). VII. Telep-utca 32. elemi iskola kedd délután 3—5. (Barabás István). VIII. Dugonics-utca 17. elemi iskola csütörtök délután 4—6. (Pethő István). IX. Bakács-tér 12. elemi iskola szerda délután 2—5. (Pethő István). IX. Gyáli-ut 25. elemi iskola szombat délután 3—5. (Pethő István). X. Százados-ut 6. polgári iskola csütörtök délután 2—4. (Pethő István). X. Szent László-tér 1. polgári leányiskola péntek délután 2—5. (Pethő István).

b) Pestvidéki városok

Csepel: Templomtéri polgári iskola szombat délután 1—2. (Pethő István). *Kispest*: Hungária-uti II. sz. áll. elemi iskola péntek délután 2—5. (Péterfy Gyula). *Pétszenterzsébet*: Erzsébet-uti áll. elemi iskola csütörtök délután 2—5. (Imreh Ilona). *Pétszentlőrinc*: Üllői-uti áll. elemi iskola hétfő délután 2—5. (Pethő István). *Rákospalota*: Máv. telepi áll. elemi iskola kedd délután 2—5. (Imreh Ilona). *Sashalom*: Kossuth-téri áll. elemi iskola szerda délután 3—5. (Kiss Jakab. Rákosszentmihályi és mátyásföldi tanulók számára is). *Ujpest*: Szt. István-téri I. sz. polgári iskola péntek délután 2—5. (Imreh Ilona).

Minden tanuló jelentkezék a lakásához legközelebb eső csoportban.

Évmegnyitó istentisztelet szeptember 16-án d. e. 11 órakor a Koháry-utcai templomban.

Budapest, 1934. szept. 10-én.

Józan Miklós s. k.
lelkész, elnök.

Sz. 220—1934. Meghívó.

A budapesti unitárius egyházközség Kebléi Tanácsa 1924. szeptember 21-én (péntek) d. u. $\frac{1}{2}6$ órakor a tanácsteremben

évnegyedi rendes ülést

tart, melyre a tanácstagokat szeretettel meghívjuk. Budapest, 1934. szept. 1.

dr. Kozma Jenő s. k.
gondnok.

Józan Miklós s. k.
lelkész-elnök.

Tárgysorozat: 1., Elnöki megnyitó. 2., Jegyzőkönyv hitelesítésére 3 tag kiküldése. 3., Elnöki leg elintézett és folyó ügyek. 4., Műszaki bizottság jelentése. 5., Nevelésügyi bizottság jelentése. 6., Gazdasági bizottság jelentése. 7., Jelentés a „János Zsigmond” cserkészcsapat nyári táborozásáról. 8., Jelentés az Ifjuság nyári konferenciájáról. 9., Székesfőváros rendkívüli segélye — átutalva a Missió-Háznak. 10., Időközökben érkező ügyek. 11. Indítványok.

NB! a., Nevelésügyi bizottság: szeptember 17. (hétfő) d. u. fél 6. b., Gazdasági bizottság: szeptember 19. (szerda) d. u. fél 6.

Külön meghívót nem küldünk. Sziveskedjék mindenki a naptárban előjegyezni a dátumokat.

Lelkészi nyugdíjalapra ujabban adakoztak a következő buzgó atyánkfiai: vitéz Kozma Ferenc altábornagy 20 P. vitéz dr. Nyiredy Géza (fia keresztelőjén), Birtalan Lajos (fia esküvőjén), Bartha Lajos és Klein Géza 10—10 P. Máté Ernő (Kis Biblia kiadásakor) 6 P. öz. dr. Héderváry Hugóné, Romeiserné Segesváry Izabella, Sinczky Géza — Keszthely, — dr. Szinte János és Bajcsi Istvánné — Szigetmonostor — 5—5 P. Pápai István — Kecskemét 2 P. Pécsi Albert, dr. Fejes József, öz. Sigmund Károlyné és Kriza Ágnes 1—1 P. Ez idei konfirmáló Ifjak gyűjtése: 35 P. 65 f. Ez a lista azt mutatja, hogy az áldozatkészség hiveinkben megvan. És most itt az ideje, hogy a százak és ezrek is megmutassák, hogy előttük nem közömbös lelkipásztoraiknak jövő sorsa. Utóvégre mindent az államtól nem várhatunk. *Őszi hálaadó ünnepünkön, szeptember 23-án, mind a két templomban gyűjteni fogunk a lelkészi nyugdíjalap javára.* Mindenki adjon legalább 1 pengőt a perselybe erre a célra. És szívelje meg a mi kebelbeli ügyünket az egyházi adó befizetésénél is: adjon mindenki legalább 10%-ot a rendes évi járulékon felül a nyugdíjalap javára.

A nyugdíjalap összege 1934. július 1-én: mintegy 35.000 Pengő. Ezt kell nekünk belátható időn belül 100.000 Pengőre felemelnünk, hogy

adandó esetben legyen mihez nyulnunk, ha egykét papi özvegynek tisztos megélhetését kell majd biztosítanunk. A nemes cél állandóan lebegjen lelki szemeink előtt. Isten nevében — előre!

Hálás köszönettel és szeretettel

Budapest, 1934. szept. 1.

József Miklós
lelkész-elnök
az Alap kezelője.

UNITÁRIUS ÉRTESITŐ

SZERKESZTŐSÉGE
ÉS
KIADÓHIVATALA
LEGJUTÁNYOSSAB-
BAN FELVESZ

H I R D E T É S E K E T

NŐI ÉS FÉRFIKALAP NAGY
VÁLASZTÉKBAN — MODELEK
UTÁN — ALAKITÁST OLCSÓN
VÁLLALOK.

PÉTER JÁNOS

VIII., BAROSS-UTCA 82. SZ.

Unitárius hittest-
véreknek ked-
vezményesen
dolgozik

NAGY
ÁRON
asztalosmester

VII., Károly krt. 9. Telefonhívó: 33-0-73.

GÁBOR ANTAL FATELEPE

Budapest, IX. kerület,
Remete-u. 11. szám
Butor, épület és tűzifa
állandóan raktáron.
Telefon: 41-2-54. sz.

Énekeskönyv,
imakönyv,
unitárius irodalom

Kapható az UNITÁRIUS
IRATMISSZIÓNAL V. K.,
Koháry-utca 4. I. emelet,
8. — Nyitva csütörtökön
5-7, vasárnap 12-1-ig.

POSTAI SZÁLLÍTÁS 10 SZAZALEK FELÁRRAL.

Felelős kiadó: Dr. Iván László

berde lajos

unitárius cipésmester

jutányosan vállal

minden munkát

Lakik: II., Batthyány-utca 48.

Hó- és sárcipőt is készít.

Könyvek kötését

a legegyszerűbbtől a leg-
diszesebb kivitelben, jutá-
nyos árban vállal

TICHY REZSŐ

könyvkötő

IX., Mária Valéria-telep
61/359b.

Levelezőlap hívásra jövök.

Dr. TIHANYI
GYÖRGY

fogorvos rendelője
Budapest, IV., Pro-
hászka Ottokár-utca
8. szám — Ren-
del: 12-1/2 és 3-6
órák alatt. — Uni-
tárius betegeknek
kedvezmény.
ugyanott kozmetikai rendelés

Máté Ernő, Budapest, VIII., József-utca 61